

พัฒนาการของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในสังคมไทย

ศึกษาผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก¹

ชูวงศ์ อุบลี *

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ**

บทคัดย่อ

การศึกษา “พัฒนาการการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในสังคมไทย : ศึกษาผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารผ่านการตีความสามก๊กในสังคมไทย และ 2) ศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารผ่านการตีความสามก๊กในสังคมไทย ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) การศึกษาเอกสาร และ 2) การสัมภาษณ์เจาะลึก โดยใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก และกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับตัวบทสามก๊กในประเทศไทย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความที่เน้นบริบทเชิงประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า 1) พัฒนาการการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารผ่านการตีความสามก๊กในสังคมไทย สามารถแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ช่วงคือ (1) กระบวนทัศน์เดิมภายใต้ฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหารในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (2) การตีความสามก๊กของสังคมไทยในช่วงเปลี่ยนผ่านตามแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยในรัชกาลที่ 5 และ (3) การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารหลังการเปลี่ยนบริบททางสังคมที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารผ่านการตีความสามก๊กในสังคมไทย เกิดจาก 3 สาเหตุหลัก คือ (1) พลวัตทางความสัมพันธ์ไทย-จีน (2) การเปลี่ยนนโยบายสนาามรบเป็นสนาามการค้า และ (3) การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) บทบาทของสังคมในฐานะผู้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ควรประเมินผลกระทบอย่างรอบด้านต่อการเสพวัฒนธรรม โดยเน้นการรับคุณค่าในทางบวกมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด 2) บทบาทของรัฐในฐานะผู้รักษา

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารของผู้นำจากตัวบทสามก๊ก ของชูวงศ์ อุบลี นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับทุน.

สนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกจากสถาบันพระปกเกล้า ปีงบประมาณ 2558

* ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

** รองศาสตราจารย์, ดร.คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.

วารสารการเมืองการปกครอง

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 กันยายน 2558 – กุมภาพันธ์ 2559 การบริหารจัดการ-การบริหารทรัพยากรมนุษย์-นโยบาย

ความมั่นคงแห่งรัฐ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคงด้านสังคมและวัฒนธรรม อาจเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐในระยะยาวได้

คำสำคัญ : การเปลี่ยนกระบวนทัศน์/ การตีความตัวบทสามก๊ก/ปัจจัยเชิงโครงสร้าง

The Development of the Strategic Paradigm Shift in the Thai Society: Interpreting the Three Kingdoms Text

Chuwong Ubalee^{*}

Tongchai Wongchaisuwan^{**}

Abstract

The purposes of the research titled “The Development of the Strategic Paradigm Shift in the Thai Society: Interpreting the Three Kingdoms Text” were 1) to study the development of the strategic paradigm shift in military to administration through the interpretation of the Three Kingdoms text reflected in the Thai society and 2) to study the structural factors affecting the strategic paradigm shift in the military to the administration by interpreting the Three Kingdoms text shown in Thailand. The content analysis approach based on the qualitative research was used as the research methodology. The data collection was to research from 1) documents and 2) in-depth interview with the Three Kingdoms experts. The historical content interpretation was used as the data analysis. The research results were as follows: 1) The development of the strategic paradigm shift in the military to the administration was divided into the 3 phases. (1) The original paradigm based on the military strategy in the Early Rattanakosin Period (2) The interpretation of the literary work “The Three Kingdoms” during Thailand’s turning point After the country change to the policy of country westernization in the King Rama V Reign and (3) The interpretation of the literary work “The Three Kingdoms” After the social context was changed to be focused on the economic system. 2) The 3 main structural factors affecting the strategic paradigm shift in the

^{*} Teacher of Political Science Faculty of Humanities and Social Sciences Rambhai Barni Rajabhat University

^{**} Assoc. Prof. Faculty of Political Science and Law, Burapha University. Adviser.

military to the administration through the interpretation of “The Three Kingdoms” in the Thai society. (1) The Chinese-Thai relationship dynamic (2) The policy of turning a battle field into a marketplace and (3) The growth of the Chinese investors. Suggested policy was recommended as follows 1) The role of society as a recipient of cultural influences. Should evaluate the impact of the drug culture. By focusing on the value positively used to benefit the most. 2) The role of the state as the security of the State. Need to focus on security issues, social and cultural. Potential impact on the stability of the state in the long term.

Keywords: Paradigm Shift/ Three Kingdoms Interpretation/ Structural

ความเป็นมาของปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์หลังยุคสงครามเย็น จีนถือว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ถูกจับตามองว่าจะกลายเป็นมหาอำนาจของโลกในอนาคต เนื่องจากการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาตั้งแต่ “นโยบายสี่ทันสมัย” ส่งผลให้เศรษฐกิจของจีนมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองและการทหารเป็นอันดับที่ 4 ของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา รัสเซียและสหภาพยุโรป (สุรัชย์ ศิริไกร.มปป.) ด้วยอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ 9 ต่อปี นักเศรษฐศาสตร์ได้ประเมินว่าจีนจะกลายเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลกในปี ค.ศ. 2015-2025 และการเติบโตของจีนในศตวรรษที่ 21 นั้น มีนัยสำคัญกับนานาประเทศรวมถึงประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นประเทศรอบทวีปเอเชีย และกรอบอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3) รวมถึงประเทศที่จะก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออก (East Asian Community) ในอนาคตด้วย นอกเหนือจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะเป็นตัวแปรที่สำคัญในการก้าวไปสู่การเป็นผู้นำของโลกแล้ว ยังพบว่าวัฒนธรรมก็เป็นอีกตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการสร้างความยอมรับต่อนานาประเทศ จีนได้ถือว่าเป็นอารยธรรมของโลกตะวันออก ทั้งในด้านปรัชญาและคำสอนทางศาสนาของจีนที่สำคัญ คือ ลัทธิขงจื๊อ ลัทธิเต๋า และการมีประวัติการปกครองมายาวนาน จนกลายเป็นปรัชญาการปกครองประเทศ โครงสร้างที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ที่ถือว่าเป็นฐานรากที่สำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศจีนได้เป็นอย่างดี (ลิขิต ชีร์เวกิน, 2549)

ดังนั้นในกระบวนการก้าวสู่ประเทศมหาอำนาจของโลกนั้น การขยายอาณาจักรทางวัฒนธรรมของจีนก็เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วย วรรณกรรมของประเทศจีนที่ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งในโลกตะวันตกและโลก

ตะวันออกเรื่องหนึ่งก็คือ วรรณกรรมเรื่องสามก๊ก สามก๊กได้รับการจัดให้เป็นวรรณกรรมชิ้นสำคัญของโลกเนื่องจากได้มีการนำไปแปลเป็นภาษาต่างๆ มากมาย อาทิ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาสเปน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ รวมทั้งมีการตีพิมพ์อย่างแพร่หลาย มียอดพิมพ์มากที่สุดเล่มหนึ่งของโลก รองจากคัมภีร์ไบเบิล และตำราพิชัยสงครามของซุนวูเท่านั้น (เรื่อง วิทยาคม.2556 : 2)

บทบาทวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทยนั้น ไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในช่วงที่จีนกำลังก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจของโลก แต่วรรณกรรมสามก๊กมีบทบาทต่อสังคมไทย เนื่องจากได้มีการแปลสามก๊กจากหนังสือพงศาวดารจีนมาเป็นภาษาไทยตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมอบให้เจ้าพระยาพระคลัง(หน) เป็นผู้อำนวยการแปลเรื่องสามก๊กขึ้นเป็นครั้งแรกเพื่อไว้ใช้ประโยชน์เกี่ยวกับราชการบ้านเมือง โดยเฉพาะในด้านการเมืองการปกครองและการทหาร หลังจากนั้นยังได้มีการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มครั้งแรกในรัชสมัยของรัชกาลที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2408 โดยโรงพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.2547)

อย่างไรก็ดีจะพบว่าการแปลวรรณกรรมสามก๊กภายในประเทศไทยที่ผ่านมาสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ หนังสือแปลสามก๊กฉบับมาตรฐาน และหนังสือสามก๊กฉบับที่เป็นการเล่าเรื่องราวสามก๊ก

รูปแบบแรก คือ หนังสือแปลสามก๊กฉบับมาตรฐานเป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาจีน โดยไม่ได้มีการสอดแทรกความคิดเห็นของผู้แปล เท่าที่ผ่านมาพบว่าจะมีการแปลอยู่ด้วยกัน 3 ฉบับหลัก คือ สามก๊ก ฉบับแปลโดย เจ้าพระยาพระคลัง (หน) สามก๊ก ฉบับแปลใหม่ ของวรรณไว พัธโนทัย และสามก๊กฉบับสมบูรณ์พร้อมคำวิจารณ์ แปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์

รูปแบบที่สอง คือ หนังสือสามก๊กที่เป็นการเล่าเรื่องราวสามก๊ก หนังสือสามก๊กประเภทนี้ผู้แต่งจะเน้นเป็นเรื่องเล่าในมุมมองต่างๆ โดยใส่ความคิดเห็น การวิเคราะห์ วิจารณ์หลังจากที่ผู้แต่งได้อ่านสามก๊กฉบับมาตรฐานมาแล้ว หนังสือสามก๊กแปลประเภทนี้มีเป็นจำนวนมาก ได้แก่ สามก๊กฉบับวิจารณ์ ที่แต่งโดย สุทธิพล นิธิวัฒนา, พิชัยสงครามสามก๊ก ที่แต่งโดยสังข์ พัธโนทัย, สามก๊กฉบับวณิก ที่แต่งโดยชาขอบ, สามก๊กฉบับนายทุน ที่แต่งโดย มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, สามก๊ก ฉบับเล่าขานหัว และขกเครื่องเรื่องสามก๊ก ที่แต่งโดยเล่าขานหัว, สามก๊กฉบับคนขายชาติ ที่แต่งโดยเรื่องวิทยาคม, สามก๊กฉบับนาร่อง ที่แต่งโดยวัชร ชีวะโกเศรษฐ, งานเขียนต่างๆ เกี่ยวกับสามก๊ก ที่แต่งโดยเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, สามก๊กฉบับนักบริหาร ที่แต่งโดย เจริญ วรรณะสิน เป็นต้น

การแปลสามก๊กทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าว จะพบว่า สามก๊ก ฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมแปลที่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมไทยมากที่สุด กล่าวคือเมื่อพิจารณาจากการพิมพ์ตั้งแต่การพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2408 ที่โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ จากนั้นได้มีการ

พิมพ์ซ้ำเรื่อยมามากที่สุดถึง 25 ครั้ง ครั้งสุดท้ายเป็นการจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2554 (สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 1)

เมื่อพิจารณาถึงฐานะของสามก๊กฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ในสังคมไทยจะพบว่าเป็นการนิยาม หรือตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นกระบวนการทัศน์ของยุทธศาสตร์ทางการทหารเป็นหลัก กล่าวคือ สามก๊กจะถูกนำมาใช้ศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำของไทยในขณะนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการบริหารบ้านเมือง เนื่องจากในสมัยที่มีการย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรี มาสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี สถานการณ์ของประเทศไทยในขณะนั้นยังต้องเผชิญกับการรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้าน และการคุกคามจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่มุ่งขยายอาณานิคม และปัญหาภายในราชสำนักที่ยังไม่มีความเป็นปึกแผ่น เนื่องจากการเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนราชวงศ์ ทำให้ยังคงมีกระแสของความขัดแย้งในกลุ่มขุนนางอำมาตย์ ทำให้การดำเนินนโยบายของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชในขณะนั้น จำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นให้แก่ราชอาณาจักร ประกอบกับในช่วงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ประเทศไทยยังมีการทำสงครามติดพันอยู่กับประเทศพม่า ตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2329 ถึงสงครามเก้าทัพ ปี 2329 สงครามทำดินแดนสามสบ และปี 2330 คือพม่าตีเมืองลำปาง และศึกไทยตีเมืองทวาย สาเหตุที่มีการทำศึกกันในช่วงนั้นเนื่องจากพม่าเริ่มจัดการปัญหาความวุ่นวายภายในได้ พระเจ้าปดุงได้ปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์อังวะ มีความต้องการประกาศแสนยานุภาพด้วยการสร้างให้พมามีกำลังเข้มแข็ง มุ่งปราบปรามหัวเมืองต่างๆ และเห็นว่าประเทศไทยเป็นช่วงของการก่อตั้งราชอาณาจักรขึ้นใหม่จึงพยายามที่จะปราบปรามไม่ให้ประเทศไทยเติบโตขึ้นได้อีก

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชแห่งราชวงศ์จักรีเป็นผู้รับสั่งให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลสามก๊กเพื่อเป็นการบำรุงสติปัญญาแก่ขุนนางในยุคนั้น (แสงธรรม กนกพงศ์ชัย.2550 : 56) โดยมุ่งหมายเพื่อที่จะให้เป็นสามก๊กถูกนำมาใช้เป็นตำราพิชัยสงคราม สำหรับขุนนางและข้าราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับสามก๊กของสุนันท์ พวงพุ่ม (2529 : 238) ที่ได้สรุปผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากรว่า “ผู้ประพันธ์สามก๊กเป็นภาษาไทยฉบับแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับกลอุบายทางการเมือง และการสงครามเท่านั้น” นอกจากนี้เหตุผลที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีรับสั่งให้แปลวรรณกรรมสามก๊กเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในทางการทหารในรูปแบบของตำราพิชัยสงครามแล้ว ยังเชื่อได้ว่าในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงยุคปลายของสมัยกรุงธนบุรีมาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ ยังคงมีวุ่นวายเกี่ยวกับการสถาปนาราชอาณาจักรใหม่ขึ้น และเรื่องของความรู้สึกรักชาติของอาณาประชาราษฎร์ รวมถึงความพยายามในการสร้างความชอบธรรมของผู้ปกครองใหม่ เป็นผลทำให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ต้องฟื้นฟูวรรณกรรมขึ้นโดยมุ่งประสงค์ต่อผลทางการเมือง หรือมีเหตุผลทางการเมืองบางประการ (สมบัติ จันทรวงศ์, 2538: 27-33)

หลังจากที่ได้มีการแปลวรรณกรรมสามก๊กเป็นภาษาไทยแล้ว วรรณกรรมสามก๊กก็เป็นที่ยอมรับในหมู่ของเจ้านาย และชนชั้นนำ เราจะพบว่า มักมีการคัดลอกวรรณกรรมสามก๊กด้วยลายมือเพื่อเอาไว้อ่านและศึกษาสำหรับใช้ในกิจการบ้านเมือง สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) จึงถูกยกฐานะให้เป็นหนังสือตำราพิชัยสงครามของชนชั้นนำตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ ฐานะของสามก๊กดังกล่าวปรากฏเห็นจากเนื้อหาของบทละครนอกเรื่อง คาวี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ทรงพระราชนิพนธ์ บทหนึ่งมีการพาดพิงเกี่ยวกับเรื่อง สามก๊ก ไว้ดังนี้

เมื่อนั้น	ไวยัตตุนหันไม่ทันตรึก
อวดรู้หลักชักอีก	ข้าเคยพบรบศึกมาหลายยก
จะเข้าออกยกยื้อผ่านปรน	เล่ห์กลเรานี้อย่าวิตก
ทั้งพิชัยสงครามสามก๊ก	ได้เรียนไว้ในนอกสารพัด
ยายกลับไปทูลพระเจ้าป้า	ว่าเรารับอาสาไม่ขัดข้อง
คำวันนี้คอยกันเป็นวันนัด	จะเข้าไปจับมัดเอาตัวมา

จากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวขวัญดี อัครวาสุดิชัย (2538 : 24) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงนิพนธ์ให้ไวยัตตุนหันไม่ทันตรึกในเรื่องคาวีโอ้อวดว่าตนรู้กลยุทธ์ในสามก๊กอย่างทะลุปรุโปร่ง การที่ทรงเขียนว่า “ทั้งพิชัยสงครามสามก๊กได้เรียนไว้ในนอกสารพัด” เป็นการแสดงว่าบุคคลในสังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ระดับที่จะต้องรับผิดชอบการอยู่รอดและความมั่นคงของประเทศนั้น มองสามก๊กและวรรณกรรมจีนเรื่องอื่นในแง่ของพิชัยสงคราม และการบ้านการเมืองมากกว่าการอ่านเล่นเพื่อความสนุกสนาน

สามก๊กที่ถูกแปลเพื่อใช้ในฐานะที่เป็นตำราพิชัยสงครามของไทยปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อได้มีการตีพิมพ์สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ขึ้นเป็นครั้งแรกรัชกาลที่ 4 ได้ทรงรับซื้อหนังสือจากหมอบรัดเลย์เพื่อพระราชทานให้กับพระราชโอรสและพระราชธิดารวมถึงข้าราชการบริพารและผู้ใกล้ชิดอย่างทั่วถึง การกระทำดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ในยุคนั้นให้ความสำคัญกับวรรณกรรมสามก๊กในแง่ของการเป็นตำราพิชัยสงคราม และต้องการให้คนใกล้ชิดได้ศึกษาไว้เพื่อการสร้างความเข้มแข็งทางการทหาร (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547)

หากกล่าวถึงปรากฏการณ์ของวรรณกรรมแปลสามก๊กในสังคมไทยนับตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบันนี้ เราจะพบว่าฐานะของวรรณกรรมสามก๊กมีการนิยามวรรณกรรมสามก๊กที่แปลมาใช้ศึกษาในประเทศไทยที่แตกต่างกันในแง่ของฐานะ และรูปแบบของสามก๊ก ที่อยู่ภายใต้ 2 ช่วงเวลาที่สำคัญ คือ

ช่วงแรก ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์จนถึงการกำหนดนโยบายการเปลี่ยนนามรบให้เป็นสนามการค้า เราจะพบว่ามีมีการเปลววรรณกรรมสามก๊ก และการศึกษาสามก๊กในสังคมไทยในฐานะที่เป็นตำราพิชัยสงครามของชนชั้นนำภาครัฐนำมาใช้เพื่อเป็นทฤษฎี ยุทธศาสตร์ทางการทหาร และถ้าพิจารณาในเชิงตัวบทสามก๊ก ก็จะพบว่าการแปลสามก๊กในช่วงแรกจะอยู่ในรูปของตัวบทเชิงเอกสารเพียงอย่างเดียว และตัวบทเชิงเอกสารดังกล่าวจะพบว่า ตัวบทสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ถือว่าเป็นฉบับมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากผู้รู้ และเป็นที่แพร่หลายในสังคมไทยมากที่สุด (ถาวร ลิกขโกศล, 2555)

ช่วงที่สอง หลังจากการกำหนดนโยบาย “การเปลี่ยนนามรบให้เป็นสนามการค้า” ในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จนถึงปัจจุบัน ภายใต้บริบทของนโยบายดังกล่าวได้มีการผลิตตัวบทที่หลากหลายขึ้น เช่น ตัวแบบในรูปแบบภาพยนตร์ ของบริษัทมีเดียส์ออฟมีเดีย ความนิยมอย่างแพร่หลายของภาพยนตร์สามก๊กได้นำไปสู่การนิยามวรรณกรรมสามก๊กอีกกระบวนทัศน์หนึ่ง หรืออีกฐานะหนึ่งที่แตกต่างไปจากในช่วงแรก คือ สามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารของภาคธุรกิจเอกชน ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากการแปรรูปภาพยนตร์ของบริษัทมีเดียส์ ออฟ มีเดีย จำกัด มาเป็นภาพยนตร์สามก๊กฉบับนักบริหาร หรือในช่วงปี 2535 ที่หนังสือพิมพ์รายใหญ่ๆ ทั้งหมดต่างเปิดคอลัมน์สามก๊กขึ้น โดยเป็นการนำนิยายเรื่องนี้ (Romance) มาใช้เขียนแนะนำผู้คนเป็นนักธุรกิจถึงวิธีการสู่ความสำเร็จและความร่ำรวยมากขึ้น (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550. 236) นอกจากนี้สามก๊กในช่วงนี้ยังถูกนำมาเขียนด้วยการย่อเนื้อหาจากสามก๊กในช่วงแรก ทำให้สามก๊กถูกนำมาเขียนใหม่ในเชิงของการวิเคราะห์เนื้อหา สอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปในงานมากขึ้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าในยุคนี้สามก๊กถูกเปลี่ยนฐานะจากยุทธศาสตร์ทางการทหารเดิม มาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารในภาคธุรกิจเอกชน และสามก๊กยังมีการแปรรูปงานออกมาในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เช่น ภาพยนตร์ หนังสือประเภท How to พ็อกเก็ตบุ๊ก เป็นต้น

กระบวนทัศน์สามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์การบริหารจัดการได้พัฒนาเนื้อหาและตัวบทที่มีความหลากหลายจากเดิมหลายประการ คือ

ประการแรก ได้มีการจัดพิมพ์สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลังหนใหม่ โดยการสนับสนุนของบริษัทในภาคธุรกิจเอกชนแทนที่จะเป็นการสนับสนุนจากชนชั้นนำในภาครัฐเหมือนดังเช่นในอดีต กล่าวคือ สามก๊กถูกนำมาใช้มุ่งตอบสนองต่อชนชั้นกลางในภาคธุรกิจสมัยใหม่ เป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการทิ้งระยะเวลาในการพิมพ์วรรณกรรมสามก๊ก หลังจากที่ได้มีการพิมพ์ครั้งที่ 16 โดยสำนักพิมพ์คลังวิทยา ที่จัดพิมพ์ขึ้นในปี 2518 และไม่ได้มีการจัดพิมพ์วรรณกรรมสามก๊กอีกเลย จนมาถึงการพิมพ์ในครั้งที่ 17 ของสำนักพิมพ์ดอกหญ้า เมื่อปี พ.ศ. 2526 (เจ้าพระยาพระคลัง(หน).สามก๊ก ฉบับ เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2545. 4) ซึ่งทิ้งระยะเวลายาวนานถึง 18 ปี จึงเป็นข้อสังเกตได้ว่า

วรรณกรรมสามก๊กได้ถูกละเลยไปในเวลาหนึ่ง และกลับมาได้รับความสนใจอีกครั้งหลังแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก หรือช่วงรอยต่อระหว่างการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง และภาวะสงครามเย็นที่สถานการณ์โลกได้มีการเปลี่ยนแปลงจากภาวะการต่อสู้แย่งชิงการเป็นมหาอำนาจด้วยวิธีการทางการทหารไปสู่การต่อสู้ด้วยวิธีการทางเศรษฐกิจการค้า รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายการพัฒนาประเทศในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ช่วง พ.ศ.2531-2533 ที่มุ่งเน้นนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า จึงทำให้วรรณกรรมสามก๊กถูกเปลี่ยนฐานะไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 จึงได้มีการจัดพิมพ์วรรณกรรมสามก๊ก ฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลังหน โดยบริษัทซีพี ออลล์ จำกัด เป็นผู้สนับสนุนการพิมพ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ห้องสมุดต่างๆ ในประเทศไทย

ประการที่สอง ปัจจุบันยังได้มีการพิมพ์หนังสือสามก๊กที่เป็นอรรถาธิบายเกี่ยวกับสามก๊กในเชิงบริหารจัดการในรูปฟ็อกเก็ตบุค ที่เน้นเทคนิคทางการบริหารเช่น สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ของเจริญ วรรณะสิน, อ่านสามก๊กถกบริหาร และ อ่านสามก๊ก ถกยอดคน ของก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์, การบริหารด้วยกลยุทธ์สามก๊ก ของบุญศักดิ์ แสงระวี, ศาสตร์แห่งการบริหารตามแบบฉบับสามก๊ก ของสุวรรณา ตปนิยากรกช, กลิ่นสามก๊ก ฉบับนักบริหาร ของบุรุษย์ ศิริมหาสาร, สามก๊ก ฉบับอ่านคนผ่านกลศึก สามก๊กสร้างเจ้าแก้มใหม่ : ตอนยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ บริหาร SMEs ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก CEO ในสามก๊ก คมเฉือนคม ลูกน้องกับเจ้านายสได์สามก๊ก ของเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, ยุทธศาสตร์การบริหารฉบับสามก๊ก ของศักดิ์ บวร เป็นต้น ในช่วงที่สองนี้เราจะพบว่าวรรณกรรมสามก๊กในสังคมไทยได้ถูกสื่อออกมาเป็นดัวบทที่มีรูปแบบหลากหลาย ตั้งแต่ หนังสือภาพยนต์ ไปจนถึงเกมออนไลน์ ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่เน้นเฉพาะรูปแบบการพิมพ์หนังสืออย่างเดียว

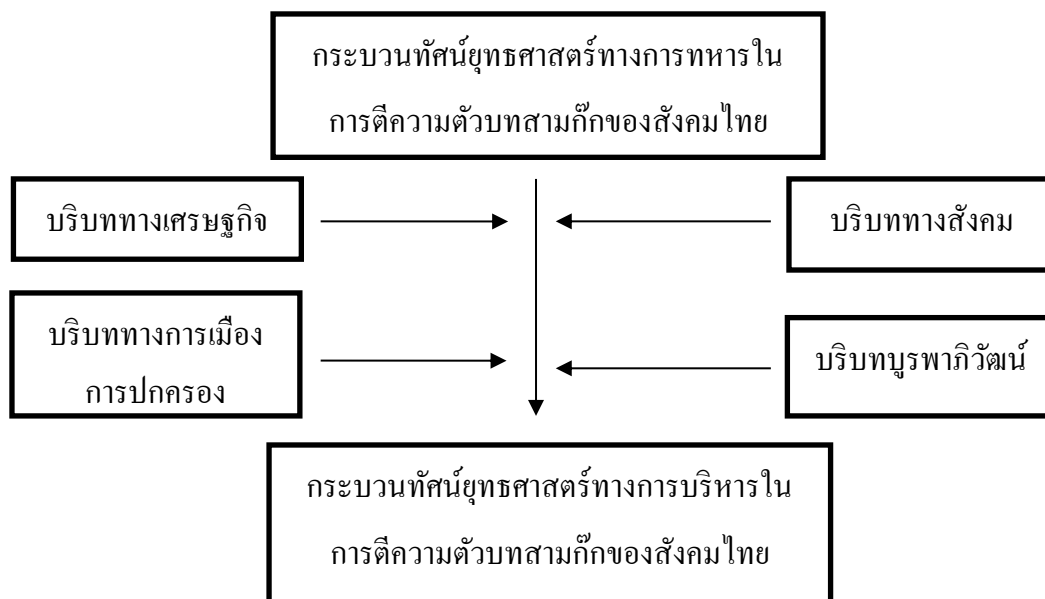
จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่าการตีความหรือนิยามดัวบทสามก๊กในสังคมไทยปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาเป็นยุทธศาสตร์การบริหารอย่างไร และเพราะอะไรถึงเป็นเช่นนั้น การตอบคำถามดังกล่าวจะนำไปสู่การประเมินคุณค่าเชิงผลกระทบของดัวบทสามก๊กที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไรต่อไปผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารของผู้นำจากดัวบทสามก๊ก เพื่อตอบคำถามวิจัยดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) ศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารผ่านการตีความสามก๊กในสังคมไทย
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารผ่านการตีความสามก๊กในสังคมไทย

กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บนฐานวิธีวิทยาการแสวงหาความรู้แนววิภาษวิธี (Dialectic) (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555 : 58-60, 180)

เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย (1) ตัวบทสามก๊กในรูปแบบต่างๆ ประกอบด้วย ตัวบทที่เป็นเอกสาร เช่น วรรณกรรมสามก๊ก ฉบับมาตรฐานและฉบับเรื่องเล่า ตัวบทที่เป็นภาพยนตร์ (2) เอกสารที่เป็นบริบทของตัวบทสามก๊ก และ 2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) โดยใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกและกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับตัวบทสามก๊กในประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักบริหาร และกลุ่มบุคคลทั่วไปที่สนใจสามก๊ก

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความที่เน้นบริบท (Content) เชิงประวัติศาสตร์ โดยนำข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร และการสัมภาษณ์ มาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษาโดยใช้ฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 1) การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ การจัดข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis or Taxonomy Analysis) หรือการแบ่งช่วงทางประวัติศาสตร์ (Periodization) 2) การวิเคราะห์กระบวนการ (Processual Analysis) เป็นการจำแนกกิจกรรมที่ต่อเนื่องตามลำดับเวลา เช่น การวิเคราะห์ตารางลำดับเวลา (Time-Ordered Matrix) ในเชิงคุณภาพ เป็นต้น

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “พัฒนาการการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในสังคมไทย : ศึกษาผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก” มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่า

1) พัฒนาการการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารผ่านการตีความสามก๊กในสังคมไทย สามารถแบ่งพัฒนาการการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ออกเป็น 3 ช่วงคือ 1) กระบวนทัศน์เดิมภายใต้ฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหาร 2) การตีความสามก๊กของสังคมไทยในช่วงเปลี่ยนผ่าน และ 3) กระบวนทัศน์ใหม่ในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

1.1) กระบวนทัศน์เดิมภายใต้ฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหาร

สังคมไทยมีการนำวรรณกรรมสามก๊กเข้ามาครั้งแรกในสมัยใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจน เชื่อน่าจะมีมาในช่วงที่ประเทศไทยมีการติดต่อกับจีนทางเรือในยุคกรุงศรีอยุธยา แต่เท่าที่มีหลักฐานปรากฏพบที่มีการแปลสามก๊กเป็นภาษาไทยครั้งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชสมัยของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ที่ทรงรับสั่งให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้ดำเนินการแปลสามก๊กจากพงศาวดารจีน โดยมีวัตถุประสงค์ในการแปลเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ท่ามกลางสภาพความวุ่นวายทางการเมืองในขณะนั้น รวมทั้งปัญหาการทำสงครามติดพันกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้สามก๊กมีบทบาทหลักในฐานะตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้ศึกษากันในกลุ่ม ขุนนาง ข้าราชการบริหารในราชสำนัก นอกจากนี้พบว่าสามก๊กยังมีบทบาทรองคือมีฐานะเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกล่า หลอกล่อมความคิด จิตใจของคนในราชสำนักในขณะนั้นให้เป็นปึกแผ่น เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มแรกของการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี (สมบัติ จันทรวงศ์, 2547: 477)

1.2) การตีความสามก๊กของสังคมไทยในช่วงเปลี่ยนผ่าน

หลังจากที่สถานการณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป จากการป้องกันประเทศโดยการสู้รบทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้านในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ มาสู่การป้องกันการรุกรานการล่าอาณานิคมจากประเทศตะวันตก รวมทั้งแนวโน้มนโยบายในการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้ฐานะของสามก๊กถูกลดบทบาทจากการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร ถูกแทนที่ด้วยระบบการทหารสมัยใหม่ที่นำเข้ามาจากประเทศตะวันตก (ชัยยงค์ ประดิษฐศิลป์, 2533 : 173) รวมทั้งมีการนำสามก๊กออกมาเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไปมากขึ้นกว่าในอดีตที่เป็นเพียงการศึกษากันในกลุ่มราชสำนักเท่านั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา สามก๊กได้ถูกผลิตซ้ำออกมาในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือฟ็อกเก็ตบุ๊ก งานวิจัย และต่อมาในปี พ.ศ.2528 การศึกษาสามก๊กในสังคมไทยเริ่มมีการตีความที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ เปลี่ยนจากการตีความสามก๊กใน

ฐานะที่เป็นตำรายุทธศาสตร์ที่ใช้ในทางการทหารมาสู่การตีความสามก๊กที่หลากหลาย โดยเฉพาะเริ่มมีปรากฏการณ์ของการตีความสามก๊กในฐานะตำรายุทธศาสตร์ทางการบริหารที่ใช้ในทางธุรกิจ โดยจะเห็นได้จากความนิยมของสังคมไทยต่อหนังสือประเภทงานแปลของประเทศตะวันออกเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร ทำให้งานแปลและงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารออกมาวางจำหน่ายในตลาดหนังสือและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (เกรก เจ เรย์โนลด์ส.2550 : 256-257) ขณะที่งานเขียนในเชิงของการตีความสามก๊กในแง่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร เช่น ความพยายามนำสามก๊กมาประยุกต์ใช้กับระบบการทหารสมัยใหม่ หรืองานเขียนสามก๊กเกี่ยวกับการทหารโดยตรงไม่ได้รับความนิยมของสังคมไทยในแง่ที่จะกลับมาเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารเหมือนดังเช่นในยุคต้นรัตนโกสินทร์

1.3) การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

การตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารมีความชัดเจนขึ้นภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้ามากกว่าการทหารดังเช่นอดีต ดังนั้นสามก๊กจึงถูกมองว่ามีหลักคิดที่นอกจากจะนำไปใช้ในทางการทหารแล้วยังสามารถนำมาปรับใช้ในทางธุรกิจที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จได้อีกด้วย ขณะเดียวกันมีการศึกษาสามก๊กในแง่มุมต่างๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งในแง่ที่เป็นเนื้อหาของตัวบทสามก๊กที่เปลี่ยนไปตามบริบทสังคม รวมถึงรูปแบบของตัวบทสามก๊กที่สามารถแทรกซึมเข้าไปสู่กลุ่มคนในทุกระดับของสังคม ตัวอย่างที่เห็นของการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาและรูปแบบของตัวบท เช่น การเผยแพร่สามก๊กในรูปแบบภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) การนำสามก๊กในรูปแบบภาพยนตร์มาวิเคราะห์สอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหารธุรกิจ การผลิตงานเขียนประเภท How to ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้รับความนิยมเป็นจำนวนมาก งานวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ได้หันมาศึกษาสามก๊กในทางการบริหารมากขึ้น รวมทั้งนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมีการกล่าวถึงสามก๊กในฐานะเครื่องมือทางการบริหารที่สามารถนำไปสู่การประสบความสำเร็จ ทำให้สังคมไทยปัจจุบันรู้จักสามก๊กในความหมายใหม่ที่เป็นตำราทางการบริหารที่ถูกลดข้อให้เข้าใจง่ายกว่าการศึกษาสามก๊กแบบมาตรฐาน

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารเป็นไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากการให้ความสำคัญกับระบบการเมืองการทหาร”) ผู้การให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในแง่ของการตีความและการนำสามก๊กไปใช้ประโยชน์

2) ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหารผ่านการตีความสามก๊กในสังคมไทย สามารถสรุปปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ออกเป็น 3 สาเหตุหลัก คือ

2.1) พลวัตทางความสัมพันธ์ไทย-จีน

ประเทศไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาอย่างยาวนาน แต่ก็มีบางช่วงที่อุดมการณ์ทางการเมืองของทั้งสองประเทศแตกต่างกันจนทำให้ความสัมพันธ์ต้องหยุดชะงัก โดยเฉพาะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา แต่ก็ได้กลับมาสถาปนาความสัมพันธ์กันอีกครั้งภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก พลวัตของความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ส่งผลในลักษณะแปรผันต่อความนิยมสามก๊กในสังคมไทย กล่าวคือในช่วงที่ความสัมพันธ์ของไทยและจีนหยุดชะงักลงทำให้สามก๊กในประเทศไทยไม่เป็นที่แพร่หลายเนื่องจากรัฐบาลไทยในขณะนั้นมีนโยบายในการกีดกันสิ่งที่เป็นผลผลิตของประเทศคอมมิวนิสต์ ทุกชนิด (Jiranuwat Sawasnotee and Wan Ping, Tai, 2013 : 95 – 102) หนึ่งในนั้นก็คือวรรณกรรมสามก๊กที่ถือเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของประเทศจีนด้วย แต่เมื่อมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ขึ้นทำให้สามก๊กในประเทศไทยกลับมาเป็นที่แพร่หลายอีกครั้ง ดังจะเห็นได้จากตัวบทสามก๊กที่แพร่หลายในสังคม เช่น งานแปลสามก๊ก ภาพยนตร์สามก๊ก งานเขียนประเภท How to หนังสือพ็อกเก็ตบุ๊ก เป็นต้น ความแพร่หลายของตัวบทสามก๊กนั้นนอกจากจะมีรูปแบบที่หลากหลายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะพบว่าตัวบทสามก๊กในสังคมไทยมีเนื้อหาที่หลากหลายไปจากเดิมด้วย เช่น งานเขียนสามก๊กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหาร การเสียดสีการเมือง หรือเพื่อความบันเทิง เป็นต้น

2.2) การเปลี่ยนนโยบายสนามรบเป็นสนามการค้า

สถานการณ์โลกได้เปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับระบบการเมืองการทหารมาสู่ระบบเศรษฐกิจ โดยในช่วงหลังปี พ.ศ. 2530 ประเทศไทยเองก็ได้หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจด้วยการนำระบบเศรษฐกิจนำการเมืองการทหาร ภายใต้นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ของสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ศิริชัย วิริยานนท์, 2548 : 80 – 98) ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อฐานะทางยุทธศาสตร์ของสามก๊ก หากพิจารณาจากตัวบทที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวจะพบว่า สามก๊กที่ถูกตีความใหม่ในฐานะของยุทธศาสตร์ทางการบริหารและได้รับความนิยมนับเป็นจำนวนมาก ถูกเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ เนื่องจากการนำหลักการจากสามก๊กมาประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจ ที่สอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคมขณะนั้นที่ต้องอาศัยหลักทางการบริหารที่เข้าใจได้ง่ายเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในทางธุรกิจการค้า ทำให้สามก๊กซึ่งมีลักษณะของนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย และมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าหลักการบริหารแบบ

ตะวันตก ถูกนำมาประยุกต์ให้เป็นเครื่องมือ หรือวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จ ประกอบกับนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการประกอบธุรกิจมีการกล่าวถึงสามก๊กในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่สามารถนำพาธุรกิจไปสู่ความสำเร็จได้ จึงทำให้สามก๊กได้รับความนิยมของกลุ่มคนในสังคมที่ต้องการประสบความสำเร็จ

2.3) การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีน

กลุ่มคนจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยนับตั้งแต่ในสมัยอดีต เริ่มมีฐานะทางสังคมโดยเฉพาะการเป็นกลุ่มทุนที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองและทางเศรษฐกิจในช่วงหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเกิดการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจจากกลุ่มทหาร ขุนนางอำมาตย์สู่การแข่งขันในระบบการเมืองมากขึ้น การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มทุนนั้นมีทั้งที่เข้ามามีบทบาทโดยตรง คือการลงรับสมัครเลือกตั้ง และมีบทบาทโดยอ้อมด้วยการสนับสนุนเงินทุนให้กับพรรคการเมือง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร.คริส เบเคอร์, 2539 : 688 - 694) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สามก๊กเปลี่ยนฐานะทางยุทธศาสตร์จากการทหารมาสู่การบริหาร เนื่องจากการเข้ามาของกลุ่มนายทุนจีนดังกล่าวได้ส่งผลต่อสามก๊กในฐานะของวรรณกรรมที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดีในหมู่คนไทยและคนจีน จากอดีตที่ผ่านมาคนจีนถูกขูดรีดจากขุนนางอำมาตย์ไทยที่มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจในขณะนั้น รวมถึงนโยบายของรัฐไทยในการกีดกันกลุ่มคนจีนไม่ให้เข้ามามีบทบาทภายในประเทศมากนัก ทำให้การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มคนจีนในระยะหลังจำเป็นต้องสร้างความชอบธรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมไทย โดยผ่านตัวบทสามก๊กซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยเป็นเครื่องมือ และตัวเชื่อมร้อยสังคมซึ่งถือเป็นวิธีการหนึ่งของกลุ่มคนจีนนำมาใช้ภายใต้อุดมการณ์การทุนนิยมที่มุ่งสะสมความร่ำรวย พร้อมทั้งเผยแพร่อุดมการณ์ผ่านตัวบทสามก๊กในฐานะเครื่องมือทางการบริหารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความร่ำรวย

จากปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนการตีความเชิงยุทธศาสตร์จากยุทธศาสตร์ทางการเมืองการทหารสู่ยุทธศาสตร์ทางการเมืองการบริหารของสังคมไทย เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศในแง่ของการเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย ได้ส่งผลให้ไทยและจีนกลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอีกครั้งในแง่ของการค้า ประกอบกับสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่แนวนโยบายมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจมากกว่าการเมืองการทหารเหมือนในอดีต ส่งผลให้นายทุนจีนภายในประเทศส่วนใหญ่มีการขยายกิจการเติบโตขึ้น ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนการตีความยุทธศาสตร์รูปแบบใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากปรากฏการณ์ของการศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในสังคมไทย : ศึกษาผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก ได้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมที่สามารถครอบงำสังคมที่อาจก่อให้เกิดคุณค่าทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ผู้ศึกษาได้นำมาเป็นฐานในการเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1) บทบาทของสังคมในฐานะผู้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ควรประเมินผลกระทบอย่างรอบด้านต่อการเสพวัฒนธรรม โดยเน้นการรับคุณค่าในทางบวกมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น การใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมความคิดจิตสำนึกของชนในชาติ เป็นต้น

2) บทบาทของรัฐในฐานะผู้รักษาความมั่นคงแห่งรัฐ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคงด้านสังคมและวัฒนธรรม อาจเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐในระยะยาวได้ เนื่องจากวัฒนธรรมมีอิทธิพลในฐานะเป็นปฏิบัติการหนึ่งของอุดมการณ์ที่มีอำนาจชี้นำสังคม ดังนั้นหากมีการนำอุดมการณ์ในทางลบมาสอดแทรกผ่านวัฒนธรรมต่างๆ ของสังคมก็จะอันตรายต่อความมั่นคงแห่งรัฐ รัฐจึงควรวางมาตรการในเชิงป้องกันผลกระทบที่จะตามมาของอิทธิพลทางสังคม และวัฒนธรรมบนกระแสโลกาภิวัตน์

บรรณานุกรม

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2547). ตำนานหนังสือสามก๊ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

ขวัญดี อัครวาลุชัย. (2528). อิทธิพลของวรรณกรรมจีนและสังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์.

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “อิทธิพลของวรรณกรรมจีนต่อวรรณกรรมไทย” เนื่องในโอกาสงานฉลองครบรอบ 10 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน จัดโดยโครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 5 กรกฎาคม 2528

เกรก เจ.เรย์โนลด์ส. (2550). เจ้าสัว ขุนศึก ตักดินา ปัญญาชน และคนสามัญ. รวมบทความประวัติศาสตร์ของเกรก เจ.เรย์โนลด์ส. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.

เจ้าพระยาพระคลัง(หน). (2545). สามก๊ก ฉบับ เจ้าพระยาพระคลัง (หน). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2555). วิถีวิทยาการวิจัยทางสังคม. โครงการผลิตตำราและเอกสาร

ประกอบการสอน สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2533). **เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการวางแผนครอบครัวของไทย : ศึกษา**

จากกระบวนการนโยบาย.วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ถาวร ลิกขโกศล. (2555). **รายการตอบโจทย์ ที่นี้ Thai PBS ตอน อ่านสามก๊ก อ่านสังคมไทย.23 เมษายน.**

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์. (2539). **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพ. เชียงใหม่:สำนักพิมพ์**
ตรีสวิน (ซิลค์เวอร์มบุคส์).

เรือง วิทยาคม. (2556). **สามก๊ก ฉบับคนขายชาติ.** <http://www.manager.co.th/Home/samkok.asp>.

เข้าถึงเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2556.

ลิขิต ชีรวิน. (2549). **บทบาทของจีนและภาษาจีนในศตวรรษใหม่.หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน.8**

มิถุนายน 2549.

สมบัติ จันทรวงศ์. (2538). **ความหมายทางการเมืองของสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน).**

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สมบัติ จันทรวงศ์. (2547). **บทพิจารณาว่าด้วยวรรณกรรมการเมืองและประวัติศาสตร์.ฉบับปรับปรุงใหม่.**

กรุงเทพมหานคร:โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

สุนันท์ พวงพุ่ม. (2529). **การศึกษาสารของผู้ประพันธ์ สามก๊ก ฉบับต่างๆ ในภาษาไทย.วิทยานิพนธ์**

ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรัชย์ ศิริไกร,ศ.ดร. (2550). **จีนในฐานะประเทศมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21.**

[Online].Available.URL

:<http://www.asia.tu.ac.th/china/paper070850.doc>_(เข้าถึงเมื่อ 2 กรกฎาคม 2556)

แสงธรรม กนกพงษ์ชัย. (2550). **วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มติชน.**

Jiranuwat Sawasateet and Wan Ping, Tai. (2013). **เหลียวหลังแลหน้า 37 ปี ความสัมพันธ์ไทย –จีน :**

มุมมองทฤษฎีสรรค์สร้างนิยม –จากมิตรเป็นศัตรูจากศัตรูสู่มิตร. Veridian E-Journal, SU

Vol.6 No. 1 January – April 2013.